

Sed de formalis fidei obiecto iam satis. Reliqua huius quæstionis pertinent ad obiectum materiale, de quo prima assertio est ut sequitur.

THESIS X.

17 Obiectum materiale fidei, si materialiter accipiatur, est indifferenter atque indistincte omnis veritas a Deo revelata. Si autem consideretur per ordinem ad specialem illam veritatis rationem quam respicit tum divina revelatio, tum fides theologica reduplicative in quantum huiusmodi, distingui debet in primarium, secundarium, et pure accidentarium. Primarium, quod etiam attributionis vocant, est Deus ipse ut finis supernaturalis. Secundarium est complexus creatarum veritatum conducentium ad huius finis assecutionem. Pure accidentarium est quidquid aliud concomitanter tantum, et non directa intentione a Deo est revelatum, et hoc sensu eaque de causa contradistingui solet a rebus, ut aiunt, fidei et morum ad doctrinæ christianæ aedificationem pertinentium.

Obiectum materiale fidei, ut dictum est in generali Prologomeno, dupliciter sumi potest. Uno quidem modo mere materialiter, pro eo quod cadit de facto sub revelatione Dei, quidquid nunc sit de speciali ordine veritatum in quo inveniatur. Et sub hac præcisione nihil confert ad specificationem fidei theologicae, quia nihil addit supra rationem specificativam quae ab obiecto formalis est. Alio modo potest considerari etiam formaliter, vide licet secundum specialem veritatis ordinem ad quem est determinatum. Et sic concurrit simul cum obiecto formalis ad specificandam fidem nostram quae eiusdem rationis non esset, nec fidei theologicae nomen amplius mereretur, si per impossibile ex divina revelatione descendisset qualiscumque veritas, utputa veritas respiciens geologiam vel medicinam vel physicam vel mathesim, vel alia id genus in ordine humano comprehensa atque in eo veluti clausa ac terminata, absque relatione ulla ad

vitæ aeternæ finem. Cum igitur duæ sint distinctæ considerationes obiecti materialis, una scilicet sub qua accipitur ut *pure materiale*, altera sub qua dici etiam potest *formale quod*, per oppositionem ad *formale quo* vel *propter quod* de quo fuit præcedens proposito, duæ quoque principales partes in thesi debuerunt necessario distingui.

§ 1.

Et prior vix indiget declaratione. Evidens enim est, illud esse materiale fidei obiectum, quod subest rationi eius formalis *qua seu propter quam*. Nam « cuiuslibet cognoscitivi habitus obiectum duo habet, scilicet id quod materialiter cognoscitur, quod est sicut materiale obiectum, et id per quod cognoscitur, quod est formalis ratio obiecti. Sicut in scientia geometriae, materialiter scita sunt conclusiones, formalis vero ratio sciendi sunt media demonstrationis per quae conclusiones cognoscuntur ». Porro formalis ratio fidei est auctoritas Dei revelantis, et sub ea cadunt omnia a Deo revelata (¹). Ergo quidquid a Deo est revelatum, materiale fidei obiectum est (²).

(¹) Nota bene quod in praesenti, ubicumque sermo est de revelatis a Deo, *revelatum* non sumitur in sensu illo restricto quem vocis etymon suadere videretur. Sed semper sumitur pro omni eo quod in verbo Dei tam scripto quam tradito continetur, seu pro eo quod fuit a Deo dictum atque attestatum, sive transcendens de se cognitionem humanam, sive non.

(²) Animadvertisendum hic occurrit quod etsi fidei *catholicae* obiectum sit illud omne et solum quod continetur in deposito revelationis publicae, illius dico revelationis quae fuit ad Ecclesiam universam directa, eique authentice notificata, (cuiusmodi non est nisi revelatione prius facta per prophetas V. T., deinde vero per Christum eiusque apostolos), nullum tamen dubium esse potest quin ad obiectum fidei præcisè ut *theologicae*, illa quoque pertaineat quae forte alicui particulari personæ privatim a Deo revelarentur; quarum revelationum possibilitatem aperte supponit Tridentinum Sess. 6, can. 16. Et re quidem vera, hypothesis semel admissa, plane evidens est obligationem credendi semper eadem ratione urgere. Nec obstat quod discredens revelationem privatam sibi

Revelata autem pure per concomitantiam seu propter connexionem mere materialem cum caeteris, plurima illa dico adiuncta in libris sacris consignata, quae *ex sese* ad fidei doctrinam undequaque indifferentia, in unum nihilominus historiae sacrae corpus coalescere debuerunt, eo quod sine illis ipsa sacra historia humano et connaturali modo exarari non poterat (¹). Cogita multas circumstantias chronologicas, physicas, geographicas, genealogicas in libris V. T. contentas. Quod Adam secundum vulgatam vixerit annis nongentis tringinta, Seth annis nongentis duodecim, Enos annis nongentis quinque, etc. Quod Cain genererit Enoch, Enoch Irad, Irad Maviael, Maviael Mathusael, etc. Item, quod Paulus reliquerit penulam suam Troade; quod ei advenienti Romam christiani occurserint ad Appii forum ac tres tabernas, aliaque sexcenta huiusmodi. Et certo quidem certius, sine discussione ac velut a priori constat, talia esse eiusmodi ut nemo ad ea addiscenda, ac per hoc, explicite credenda obligetur. Imo constat nullam fuisse necessitatem ut per specialem Dei assistentiam impediretur in versionibus vel quibuslibet transcriptionibus originalium Scripturarum, error amanuensium sive interpretationum, quoniam infallibilis horum conservatio ad fidelium utilitatem minime intererat. Ex quo etiam bene explicatur quomodo in codicibus vel versionibus Scripturae quas nunc prae manibus habe-

(¹) Nulli sane dubium esse potest quin voluerit Deus, cuius providentia disponit omnia suaviter, ut sacra historia pertinens ad praeparationem, annuntiationem, praefigurationem adventus Christi Redemptoris, consueto modo conficeretur. Unde inspirando scriptores sacros, accommodavit se modo ordinario quo alias solet historia exarari, praesertim cum propositum intentionis esset ut in iisdem libris, *simul cum formalitate Scripturae Sacrae, haberetur quoque distincta formalitas documentorum quibus idem accederet auctoritatis genus ac aliis quibusvis transactorum temporum monumentis*, idque in ordine ad iudicium creditibilitatis cuius fundamenta naturali rationi independenter ab auctoritate divina innotescere debent. Ideo hi libri fuerunt scribendi in eadem forma ac caeteri libri historici, et sic etiam dicendum de apostolicis epistolis, quarum plura adiuncta ad doctrinam quidem adiaphora sunt, sed tamen exhibent signa authenticitatis documentorum, talesque promunt characteres quibus omnis suppositionis suspicio procul removeatur.

mus, distingui possint res diversae auctoritatis, quin tamen liceat distinctionem hanc ad ipsa originalia, prout ab hagiographis prodierunt, extendere (¹). Constat denique, non requiri in supradictis rebus authenticam Ecclesiae interpretationem sive propositionem, easdemque res hac de causa contradistingui in Tridentino a rebus fidei et morum (ut supra), in quibus nemo suaे

(¹) Hic referre iuvabit gravissima verba Leonis XIII in Encyclica *Providentissimus Deus*: « Dolendum multos esse qui antiquitatis monumenta... perscrutentur et proferant, sed eo saepius consilio, ut erroris labes in sacris libris deprehendant; ex quo illorum auctoritas usquequa firmetur et nutet. Idque nonnulli et nimis infesto animo faciunt, nec satis aequo iudicio: qui sic fidunt profanis libris et documentis memoriae priscae, perinde ut nulla eis ne suspicio quidem erroris possit subservire, libris vero Scripturae sacrae, ex opinata tantum erroris specie, neque ea probe discussa, vel parem abnuunt fidem. Fieri quidem potest ut quaedam librarii in codicibus describendis minus recte exciderint: quod considerate iudicandum est, nec facile admittendum, nisi quibus locis rite sit demonstratum. Fieri etiam potest ut germana alicuius loci sententia permaneat anceps; cui enodanda multum afferent optimae interpretationandi regulae. At nefas omnino fuerit, aut inspirationem ad aliquas tantum sacrae Scripturae partes coangustare, aut concedere sacrum ipsum errasse auctorem. Nec enim toleranda est eorum ratio, qui ex istis difficultatibus sese expedient, id nimirum dare non dubitantes, inspiratio nem divinam ad res fidei et morum, nihilque praeterea, pertinere, eo quod falso arbitrentur, de veritate sententiarum cum agitur, non adeo exquircendum quaenam dixerit Deus, ut non magis perpendiculariter quam ob causam dixerit. Etenim libri omnes atque integri quos Ecclesia tanquam sacros et canonicos recipit, cum omnibus suis partibus, Spiritu Sancto dictante, conscripti sunt. Tantum vero abest ut divinae inspirationi error ullus subesse possit, ut ea per se ipsa, non modo errorem excludat omnem, sed tam necessario excludat et respuat, quam necessarium est Deum summam Veritatem, nullius omnino erroris auctorem esse. Haec est antiqua et constans fides Ecclesiae, solemnni etiam sententia in Conciliis definita Florentino et Tridentino, confirmata denique atque expressa declarata in Concilio Vaticano a quo absolute edictum: *Veteris et Novi Testamenti libri integri cum omnibus suis partibus, prout in eiusdem concilii (Tridentini) decreto recensentur..., pro sacris et canonicis suscipiendi sunt. Eos vero Ecclesia pro sacris et canonicis habet, non ideo quod sola humana industria concinnati, sua deinde auctoritate sint approbati, nec ideo duntaxat quod revelationem sine errore contineant, sed propterea quod Spiritu Sancto inspirante conscripti, Deum habent auctorem* ».

prudentiae innixus Sacram Scripturam interpretari debet contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, aut etiam contra unanimem consensum Patrum. Licet enim sub eo tenore quo ex Dei revelatione descenderunt, res fidei dicendae sint, non tamen res fidei *facientes ad aedificationem doctrinae christiana*e. Ex qua quidem speciali earum conditione id demum consequitur quod mox dictum est: opus non fuisse aut peculiari providentia ut incorrupte conservarentur in Scripturae editionibus, aut magisterio authentico ut cognitioni et explicitae fidei christianorum proponerentur. Huiusmodi ergo obiectum recte dicitur pure accidentarium.

COROLLARIUM

Obiectum fidei principale est quidem prima veritas Deus, non tamen apprehensus sicut in se est. Unde si ex parte credentis obiectum consideretur, semper est aliquid complexum per modum enuntiabilis.

In articulo secundo huius quaestiones quaerit S. Thomas *utrum obiectum fidei sit aliquid complexum per modum enuntiabilis*. Et ratio dubii est quia secundum praemissa, obiectum attributionis est prima veritas quae summe simplex est et incompleta. Sed facile respondetur, distinctione facta inter primam veritatem ut a parte rei, et primam veritatem ut in intellectu nostro. Proprius enim intellectus humani modus est ut componendo cognoscat, componendo scilicet praedicatum cum subiecto; et ideo ea quae secundum se simplicia sunt, intellectus noster cognoscit secundum quamdam complexionem. Prima igitur veritas quae simplex est in seipsa, obiectum quidem fidei nostrae est; sed intellectus noster eam accipit suo modo per compositionis viam, puta cum seorsum accipit subiectum *Deus*, et praedicatum *trinus*, et componit unum cum alio, et per hoc quod compositioni factae assentit tanquam verae, tendit in veritatem primam ut in obiectum. Quocirca dicendum est obiectum fidei esse ex parte quidem rei creditae aliquid incomplexum, minime vero ex parte credentis.

Hinc ergo habes unde respondeas iis qui in fide fingunt ne-
scio quam cognitionem Dei ut est in se. « Visio patriae, inquit
« Angelicus, hic ad 3um, erit veritatis primae secundum quod
« est in se, et ideo visio illa erit non per modum enuntiabilis,
« sed per modum simplicis intelligentiae. Sed per fidem non
« apprehendimus veritatem primam sicut in se est. Unde non
« est similis ratio ». Hinc etiam facile est videre quomodo
obiectum fidei, non secus ac obiectum scientiae, considerari
debeat tum in esse reali extra intellectum, tum in esse intentionali
intra cognoscentem. Et in esse quidem quod habet intra
cognoscentem, nihil aliud est quam intellectualis similitudo qua
mediante cognitio nostra terminatur ad rem, sicut cum aliquis
movetur in imaginem reduplicative ut talem, eo ipso et eodem
motu movetur in rem cuius est imago. Et ideo S. Thomas ubi
supra, in corpore: « Actus credentis non terminatur ad enun-
tiabile, sed ad rem; non enim formamus enuntiabilia nisi ut
« per ea de rebus cognitionem habeamus: sicut in scientia, ita
« et in fide ». Et Q. 14 de Verit. a. 8 ad 5um: « Res co-
gnita dicitur esse cognitionis obiectum secundum quod est
« extra cognoscentem in seipsa subsistens, quamvis de re tali
« non sit cognitio nisi per id quod de ipsa est in cogno-
« scente ».

Quae igitur cum ita sint, si obiectum fidei sumatur ex parte nostra in ratione enuntiabilis seu propositionis complexae ex subiecto et copula et praedicato, sic mediat quodammodo inter intellectum et rem in seipsa subsistentem, et pro dupli respectu quem dicit ad haec duo extrema, duplex quoque suscipit attributum. Nam per ordinem ad rem cui conformatur, denominatur *verum*, et per ordinem ad intellectum credentis cui non est in suis intrinsecis apparent, denominatur *obscurum*. Et hoc sensu dictum est supra in divisione quaestiones, duas esse materialis obiecti fidei proprietates vel quasi proprietates, quae sunt veritas necnon et obscuritas. Porro de primo horum duorum vix opus est dicere, quia fere in terminis evidens est, nihil nisi verum posse subesse revelationi divinae, ac per hoc, fidei theologicae. « Nihil, inquit Angelicus art. 3 huius quaestiones, subest alicui

« potentiae vel habitui aut etiam actui, nisi mediante ratione formali obiecti, sicut color videri non potest nisi per lucem, et conclusio sciri non potest nisi per medium demonstrationis. Dictum est autem quod ratio formalis obiecti fidei est veritas prima. Unde nihil potest cadere sub fide nisi in quantum stat sub veritate prima, sub qua nullum falsum stare potest, sicut nec *non ens* sub ente, nec malum sub bonitate. Unde relinquitur quod fidei non potest subesse aliquod falsum ». Et haec quidem sine controversia ab omnibus dantur (¹). At non ita concorditer sentiunt theologi de altera conditione obiecti quae est obscuritas. De ea ergo statim agendum ut sequitur.

THESIS XI.

18 Obiecti materialis fidei conditio essentialis est, ut sit quoad credentem aliquo saltem modo in se obscurum sive inevidens. Hinc sub fide nihil cadere potest cum evidentia etiam mere concomitante quae actu mentem percellat, et plene quietet eam in clara veri intuitione. Quemadmodum igitur fides theologica esse non potest de aliquibus falsis, ita nec de aliquibus visis sive secundum sensum sive secundum intellectum.

§ I.

Omnes ad unum theologi in hoc convenient, quod obiectum materiale fidei est inevidens formaliter ut stat sub proprio ipsius fidei motivo. Hoc enim nihil aliud tandem dictu est, nisi quod attestantis auctoritas non facit apparere revelata quantum ad rationes eorum intrinsecas; de qua re, utpote caecutientibus etiam nota, nemo unquam aut dubitavit aut dubitare potuit. Unde

(¹) Dico autem ab omnibus qui prima retinent principia tum theologiae tum sanae philosophiae. Cum iis enim quibus absoluta veritas, in rebus praesertim religionis, ne possibilis quidem appareat, magna vera controversia esset. Sed de commento *veritatis relativae*, alibi dictum est.

cum in quaestionem vertitur obscuritas obiecti materialis, tota difficultas est de obscuritate quae ab eodem obiecto concomitantem quoque excludit evidentiam. Inquiritur enim utrum fides nostra sit vel esse possit de rebus quae etsi inevidentes per comparationem ad motivum seu rationem auctoritatis, adhuc tamen in se nobis clarae sunt propter eam quam aliunde habent perspicuitatem.

Et in hoc sensu, unanimis est rursus theologorum negativa responsio quantum ad ea de quibus est principaliter divina revelatio. Haec enim, ut Concilium Vaticanum ait, sunt circa finem supernaturalem et participationem bonorum divinorum *quae humanae mentis intelligentiam omnino superant*. Sunt *mysteria in Deo abscondita, quae nisi revelata divinitus, innotescere non possunt*. Quin imo, suapte natura intellectum creatum sic excedunt, ut etiam revelatione tradita et fide suscepta, ipsius tamen fidei velamine correcta et quadam quasi caligine oboluta maneant, quamdiu in hac mortali vita peregrinamur a Domino (¹). Et ideo firmiter tenendum est, principalia saltem fidei nostrae obiecta esse simpliciter et absolute quoad nos obscura. Nam, si quis dixerit, in revelatione divina nulla vera et proprie dicta mysteria contineri, sed universa fidei dogmata posse per rationem rite excultam e naturalibus principiis intelligi et demonstrari, anathema sit (²).

Proinde quaestio restringitur ad ea sola quae in rebus divinis humanae rationi per se non impervia, debuerunt nihilominus simul cum predictis, ad quae comparantur sicut necessaria quadam fundamenta, a Deo revelari, ut in *praesenti generis humani conditione ab omnibus expedite, firma certitudine, et nullo admixto errore cognosci possent*. Ita rursus Vaticanum cap. 2 de revelatione, ubi etiam docet non fuisse quoad ista absolute necessariam revelationem ipsam. Insuper, cum cap. 4 declarat duplē esse ordinem cognitionis, non solum principio, sed et obiecto distinctum, distinctionem quae in cognitione fidei ex parte obiecti

(¹) Vaticanum, Const. *Dei Filius*, cap. 2 de revelatione, et cap. 4 de fide et ratione.

(²) Ibid. can. 1 de fide et ratione.

Insuper, si hoc obiectum mere materialiter consideretur, evidens quoque est quod omnia et singula in revelatione contenta, indiscriminatim et aequali titulo ad ipsum pertinent, quia aequaliter omnibus et singulis applicatur de facto divina auctoritas. Proinde absurdum atque impia dicenda est distinctio inter fundamentales et non fundamentales articulos sensu protestantico intellecta, pro quanto differentiam ponit inter ea revelata de quibus esse debet fides, et revelata alia de quibus esse non debet, quasi nempe liberum unicuique foret pro lubitu et arbitrio ista vel admittere vel reiicere, vel etiam positive ab eis praescindere. Absurdam porro et impiam positionem dico, nisi forte in tantum quis desipiat ut dicat Deum esse fide dignum cum revelat trinitatem personarum, et amplius non esse cum testatur v. g. Abraham habuisse duos filios qui sunt typi duorum testamentorum, aut David fuisse filium Isai, aut Petrum in nocte dominicae passionis amputasse Malcho auriculam, aliave his similia; quod absit. Sub praesenti igitur consideratione nec est nec esse potest discrimen, differentia, vel gradus, qua late ambitus divinae revelationis patet, quia non minoris est infidelitatis discredere punctum vel minimum de cuius revelatione constat, quam discredere articulum etiam primarium inter principales.

At nunc si consideretur specialis ratio obiectiva circa quam versatur revelatio Dei, et ex consequenti theologica fides, iam locus erit distinctioni in iis quae materiale fidei obiectum constituant, quandoquidem haec ratio non ex aequo in omnibus indifferenter revelatis invenitur. Et quamvis distinctio non huc vergat ut maioris credibilitatis alia p[ro]ae aliis esse dicantur, facit tamen quam maxime ad intrinsecam fidei nostrae naturam de qua nunc inquiritur, intime perspiciemus. Facit insuper ad manifestandum cur et quomodo non omnia revelata sint fidelibus aequaliter cogniti necessaria; praesertim vero, cur et qua de causa

factam, sufficientibusque signis communiam, non fieret haereticus, quia etsi non peccaret peccato haereseos, adhuc tamen peccato infidelitatis per quod infusus fidei habitus destrueretur; latius enim patet infidelitas quam haeresis, ut suo loco videbitur.

non quoad omnia aequaliter a Deo provideri debuit infallibile medium conservationis, vel etiam authenticae propositionis in ordine ad fidem explicitam. Porro totius negotii operositas fere stat in assignando obiecto primario quod dici solet *attributionis*, quantum ad ipsum magis minusve proxime alia referuntur omnia in quae fertur intentio revelantis, sicut si dices quod obiectum attributionis in medicina est sanitas, quia nihil medicina considerat nisi per respectum ad sanitatem.

§ 2.

Dicendum autem obiectum attributionis esse ipsum Deum ut finem supernaturalem, quia sub revelatione divina et fide theologica caetera non cadunt, « nisi secundum quod habent aliquem ordinem ad Deum, prout scilicet per aliquos divinitatis effectus homo adiuvatur ad tendendum in divinam fruitionem ⁽¹⁾ ».

Et probatur primo ex testimonio Apostoli ad Heb. XI-1: *Est autem fides sperandarum substantia rerum*. Nam quocumque modo accipiatur ibi substantia, sive cum S. Thoma pro eo quod est prima in nobis futurae beatitudinis inchoatio, primumque fundamentum ⁽²⁾, sive cum aliis pro eo quod iam ex nunc sperandis rebus tribuit quamdam in mente nostra subsistentiam ⁽³⁾, semper verum est fidem principaliter versari circa illius beatitudinis obiectum quam sperare debemus; quod quidem obiectum nihil aliud est nisi Deus ipse ut in intuitiva visione possidendus, iuxta notissima Scripturarum testimonia, Ioan. XVII-3, 1 Cor. XIII-12, 1 Ioan. III-2. — Confirmatur praeterea ex iis quae paulo infra subduntur: *Accidentem ad Deum oportet credere quia est, et quia inquirentibus se remunerat sit*. Nam ibi intendit Apostolus id in quo tota fidei doctrina recapitulatur, et velut in compendio abbreviatur. Unde et communi consensu theologi consequenter do-

⁽¹⁾ S. Thomas, hic, a. 1.

⁽²⁾ S. Thom., 2-2, Q. 4, a. 1, et de Verit. Q. 14, a. 2.

⁽³⁾ Estius, Comment. in epist. ad Hebr.

cent, haec duo esse ab omnibus explicite scienda et credenda, necessitate etiam medii. Nunc autem quid sibi vult illud, *quia est, et quia inquirentibus se remunerat sit?* Nempe *quia est*, profecto ut substans suae ipsius revelationi, cum de necessitate credendi sermo sit; ac per hoc, *quia est*, sub ea ratione sub qua hominibus proponitur ut finis transcendens naturae ordinem; illum dico ordinem in quo non nisi per ea et in iis quae facta sunt, invisibilia eius cognoscuntur. Quare statim subiungitur: *et quia inquirentibus se remunerat sit.* Remunerator scilicet illius remunerationis quae sola in Scripturis Novi Testamenti ubique annuntiatur, et quae est remuneratio supradictae aeternae vitae. Si ergo totum de integro obiectum fidei continetur et veluti incardinatur tum in esse divino prout finis est naturam excedens, tum in providentia prout se extendit ad omnia quae a Deo temporaliter dispensantur ac disponuntur in hominum salutem, omnia certe ibi collineant in Deum finem supernaturalem, qui idcirco obiectum attributionis rectissime ponitur. Et confirmatur secundo, quia videmus Scripturam quae depositorum est revelatae veritatis, incipere per genesis mundi, et desinere in apocalypsim aeternitatis, omnem viam generis humani in ordine ad Deum inter haec duo extrema comprehendendo. Initium quippe est in verbo Dei educentis universum de nihilo, Genes. I. Finis est in verbo Dei revocantis hominem ad se in gloria caelesti, Apocal. XXI-XXII. Denique intermedium in informatione morum reponitur, necnon et in propositione tam historica quam dogmatica mysterii incarnationis Christi Domini qui simul via est et terminus, terminus quo pervenientum est, et via qua pervenitur ad terminum.

Sic igitur habes obiectum primarium, habes et secundarium: quemadmodum in scientia Dei, ita et in fide nostra. Etenim « *veritas divinae cognitionis* hoc modo se habet, quod primo et « *principaliter est ipsius rei increatae, creaturarum vero quo-« dammodo consequenter, in quantum (Deus) cognoscendo se ipsum* « *omnia alia cognoscit.* Et ita fides quae hominem divinae co-« gnitioni coniungit per assensum, ipsum Deum habet sicut prin-« cipale obiectum, alia vero quaecumque sicut consequenter

« *adiuncta* ⁽¹⁾ ». Sed iam venit tertium divisionis membrum de quo esse posset maior difficultas.

§ 3.

Porro si quis bene consideret, facile videbit quod in verbo Dei scripto plura omnino sunt quae *non directa intentione*, sed *pure per concomitantiam* a Deo inspirata fuerunt, ac per hoc, revelata.

Et revelata quidem directa intentione, illa dico omnia de quibus praecedens sermo processit: quae nimurum quolibet modo faciunt ad notitiam finis necnon et mediorum conduceant in finem, utputa praceptorum, consiliorum, sacramentorum, et totius demum oeconomiae regni Christi Redemptoris a prima eius praeparatione statim post lapsum protoparentum, usque ad perfectam eius constitutionem in Ecclesia Novi Testamenti. Et licet in his adhuc occurrat distinctio inter ea quae sunt de substantia doctrinae, et ea quae solum sunt de complemento eius, utpote ad penitorem tantum cognitionem veritatum salutis ordinata, (ex quo quidem multiplices exoriuntur necessitatis gradus quoad propositionem, praedicationem, studium, et explicitam fidem credibilium, ut postea suo loco declarabitur), omnia tamen sine ulla contradictione in ordine eorum veniunt quae a Tridentino, Sess. 4, decreto de editione et usu sacrorum librorum, vocantur « *res fidei* » et morum ad aedificationem doctrinae christianaee pertinentia ⁽²⁾.

⁽¹⁾ S. Thom. de Verit. Q. 14, a. 8. — Cf. August. Enchirid. c. 9, et l. 8 de civit. Dei, c. 10.

⁽²⁾ Nota bene quorsum tendat formula consecrata: *res fidei et morum.* Non quod res morum non sint etiam fidei, sed quia id praeceteris proprium et speciale habent, ut ad mores informandos spectent. Distinctio itaque nihil aliud insinuat, nisi quod quaedam ita sunt fidei, ut nulla alia formalitas in eis consideretur, cum debeant tantummodo credi; quaedam vero alia exhibeant regulam divinitus revelatam actuum humanorum, ac per hoc, non credenda tantum, verum etiam practicanda proponantur. Aliis verbis, distinctio fit inter speculativa et practica in uno eodemque revelationis deposito quod fidei divinae propria materia est.